

Capítol u

Anna tornava d'escola amb Elsbeth, una xiqueta de la seua classe. Aquell hivern havia nevat molt a Berlín, i la neu no s'havia fos, de manera que les persones que s'encarregaven de la neteja l'havien arrimada als rastells i allà que s'havia quedat durant setmanes i setmanes, formant tristes muntanyes grises. Ara, el mes de febrer, la neu havia començat a desfer-se i hi havia bassals en tots els carrers. Anna i Elsbeth els botaven, gràcies a les seues botes amb cordons.

Les dues xiquetes portaven abrics ben gruixuts i barrets de llana per mantenir les orelles calentes i Anna també duia una bufanda. Anna tenia nou anys, però era baixeta per a la seua edat i la bufanda quasi li arribava als genolls. La bufanda també li tapava el nas i la boca, de manera que només se li veien els ulls verds i un floc de cabells negres. Tenia pressa perquè volia comprar uns llapis de colors a la papereria i ja era quasi l'hora de dinar. Però com que estava a punt

de quedar-se sense alé, es va alegrar quan Elsbeth es va parar davant d'un cartell roig molt gran.

–Un altre retrat d'aquell home –va dir Elsbeth–. La meua germaneta en va veure un ahir i va creure que era Charles Chaplin.

Anna va observar els ulls vius i l'expressió severa de l'home.

–No s'assembla gens a Charles Chaplin –va dir– si no és pel bigot.

Les xiquetes llegiren el nom que hi havia sota la fotografia: *Adolf Hitler*.

–Vol que tots el voten en les pròximes eleccions i, si guanya, diu que parará els peus als jueus –va dir Elsbeth–. Tu creus que parará els peus a Raquel Lowenstein?

–Ningú no pot parar els peus a Raquel Lowenstein –va dir Anna–. Té geni de capitana... Potser me'ls pare a mi. Jo també sóc jueva.

–No m'ho crec!

–Sí, també ho sóc! Mon pare ens ho va comentar la setmana passada. Ens va dir que nosaltres som jueus i que no ho hem d'oblidar mai, vagen com vagen les coses.

–Però tu no vas a una església jueva cada dissabte, com fa Raquel Lowenstein...

–Perquè no som religiosos. No anem a cap església.

–M'agradaria que mon pare no fóra tampoc religiós –va dir Elsbeth–. Nosaltres anem a l'església cada



diumenge i m'entra rampa a les cames d'estar tant de temps asseguda.

Elsbeth va mirar Anna de dalt a baix i, encuriósida, li va dir:

–Jo em pensava que els jueus havíeu de tenir el nas gran i aguilenc, però tu el tens normal... El teu germà té el nas aguilenc?

–No –va dir Anna–. A casa, l'única persona que té el nas aguilenc és Berta, la criada. I el té així perquè va caure un dia de dalt del tramvia i se'l va trencar.

–Escolta –va dir Elsbeth, una miqueta impacient–: si tens el mateix aspecte que qualsevol altra xiqueta i no vas a l'església, com saps que ets jueva? Com ho pots assegurar?

–Supose –va dir Anna, després d'una pausa–, supose que és perquè ma mare i mon pare són jueus i crec que els seus pares i les seues mares també ho eren. La veritat és que no ho havia pensat mai, fins que mon pare ens ho va recordar la setmana passada.

–Jo crec que no té trellat –va dir Elsbeth–. Ni té trellat Adolf Hitler, ni tot això de ser jueus, ni res de res.

Elsbeth va arrancar a córrer i Anna la va seguir.

No pararen fins que no van arribar a la papereria. Hi havia una persona parlant amb l'home del taulell i el cor d'Anna es va desbocar en veure que es tractava de la senyora Lambeck, una veïna seua. La senyora Lambeck feia cara d'ovella degollada i deia:

–Uns temps terribles! Uns temps terribles!

I cada vegada que ho deia movia el cap i li tintinejaven les arracades.

–L'any 1931 ja va ser un mal any –va dir l'home de la papereria–, l'any 1932 va ser pitjor encara però, escolte bé què li dic, l'any 1933 serà el pitjor de tots.

Aleshores, l'home va veure Anna i Elsbeth i els va preguntar:

–En què puc servir-vos, xiquetes?

Anna estava a punt de demanar-li els llapis de colors quan la senyora Lambeck la va descobrir.

–Però si és Anna! –va exclamar–. Com estàs, reina? I com està ton pare? Quin home tan meravellós! Jo no deixo mai de llegir les coses que escriu, tinc tots els seus llibres i l'escolte sempre que parla per la ràdio. Però aquesta setmana no ha escrit res al diari... Espere que no estiga malalt. Deu estar fent conferències en algun lloc. Necessitem homes com ell en aquests temps tan, tan terribles...

Anna va esperar que la senyora Lambeck acabara i li va dir:

–Té la grip.

Aquella informació va provocar un autèntic trasbals. Feia la impressió que la persona més estimada i més íntima de la senyora Lambeck estava a les portes de la mort. La dona tornà a moure el cap i les arracades tornaren a tintinejar. Li va suggerir remeis, li va recomanar metges i no va parar de parlar fins que Anna li va prometre que

li donaria, a son pare, records de la senyora Lambeck i li diria que li desitjava una ràpida recuperació.

Des de la porta de la papereria, la senyora Lambeck encara es va girar i li va dir:

–No li dones records de la senyora Lambeck, Anna, sinó d’una admiradora –i, per fi, se’n va anar.

Anna va comprar per fi els llapis de colors. Després, ella i Elsbeth van eixir al vent fred del carrer i es pararen a la porta de la papereria, que era on solien separar-se. Però aquell dia, Elsbeth no se’n va anar de seguida. Feia temps que li volia preguntar una cosa, a Anna, i aquella li va semblar una bona ocasió.

–Anna –va dir Elsbeth–, és bonic tenir un pare famós?

–Quan et topes amb persones com la senyora Lambeck, no –va respondre Anna, mentre caminava, distreta, cap a casa, seguida per Elsbeth, que també semblava absorta en els seus pensaments.

–Sí, però si deixem de banda la gent com la senyora Lambeck?

–Jo crec que sí, que és bonic. Sobretot perquè mon pare treballa a casa, de manera que el veiem sempre que volem... I, de vegades, ens donen entrades per al teatre. I una volta, ens feren una entrevista per a un diari i ens van preguntar quins llibres ens agradaven més; el meu germà va dir que els de Zane Grey i l’endemà, algú li’n va regalar una col·lecció completa...

–M’agradaria que mon pare fóra famós –va dir Elsbeth–. Però no crec que ho siga mai, perquè treballa a l’oficina de correus i la gent no sol fer-se famosa per treballar en correus.

–Si ton pare no és mai famós, potser que tu sí. Un dels defectes de tenir un pare famós és que resulta molt difícil que arribes a ser famós tu mateix.

–Per què?

–No ho sé, però és molt difícil conèixer famílies on hi ha dues persones famoses –va sospirar Anna–. De vegades, això em posa trista...

En aquell moment ja havien arribat davant la tanca blanca de la casa d’Anna. Elsbeth s’esforçava a pensar en alguna cosa que la poguera convertir en famosa quan Heimpi, que les havia vistes per la finestra, va obrir la porta de casa.

–Per l’amor de Déu! –va cridar Elsbeth–. Arribe tard a dinar –i arrancà a córrer, carrer avall.

–Tu i la teua amiga Elsbeth –va murmurar Heimpi, mentre Anna entrava a casa–. Parleu més que dues cotorres!

El nom autèntic de Heimpi era senyora Heimpel i s’havia encarregat d’Anna i del seu germà des que havien nascut. Ara que ja eren grans, la dona s’ocupava de la casa mentre els xiquets eren a escola, però encara li agradava malcriar-los quan en tornaven.

–T’has de llevar tot això que portes –li va dir, mentre li llevava la bufanda del coll–. Pareixes un paquet mal embolicat.

Mentre Heimpi li llevava la roba, Anna va sentir que algú tocava el piano a la saleta, de manera que sa mare ja era a casa.

–Segur que no tens els peus mullats? –va preguntar Heimpi–. Si és així, vés i renta’t les mans, perquè el dinar ja està quasi a punt.

Anna va pujar per l’estora gruixuda de l’escala. El sol entrava per la finestra i, al jardí de casa, encara hi havia alguns munts de neu. Des de la cuina, l’aroma del pollastre omplia la casa. Era agradable tornar a casa després de l’escola.

En obrir la porta del bany, Anna va notar que, dins, hi havia un cert moviment i va descobrir el seu germà Max que, sota els cabells rossos, tenia la cara roja com una tomata i tractava d’amagar alguna cosa.

–Què passa? –va preguntar Anna, fins i tot abans de descobrir la presència de Gunther, un amic del germà que semblava igualment avergonyit.

–Ah, ets tu! –va dir Max i Gunther va riure–. Crèiem que era una persona gran.

–Què t’has amagat? –li va preguntar Anna.

–És una insígnia... Hi ha hagut una baralla tremenda a l’escola, avui: nazis contra socis...

–Què és això de nazis i socis?

–Ja ho hauries de saber, amb l'edat que tens –va dir Max, que tenia dotze anys–. Els nazis són els que volen votar Hitler en les pròximes eleccions. I nosaltres, els socis, som els que hi votarem en contra.

–Però si vosaltres no podeu votar encara –va dir Anna–. Sou massa menuts!

–Els nostres pares sí –va dir Max, enfadat–. I per al cas, és igual.

–Siga com siga, els hem guanyat –va dir Gunther–. Hauries d'haver vist com fugien els nazis! Max i jo n'hem pogut agafar un i li hem llevat la insígnia... Però no sé què dirà ma mare en veure els pantalons...

Gunther va mirar, molt preocupat, el forat que s'havia fet als pantalons. Son pare no tenia faena i, a casa, no tenien diners per a comprar roba nova.

–No et preocupes, que Heimpi te'ls arreglarà –va dir Anna–. Em deixeu veure la insígnia?

Era un quadrat menut de llauna roja, amb una creu negra, amb els braços doblegats, enmig.

–En diuen esvàstica –va dir Gunther–. I tots els nazis en tenen una.

–I què en fareu, d'açò?

Max i Gunther es miraren l'un a l'altre.

–Tu la vols? –va preguntar Max.

Gunther va moure el cap.

–Se suposa que no he de tenir cap relació amb els nazis –va dir–. Ma mare diu que em podrien partir el cap.

–No es barallen com toca –va dir Max–. Porten pals i pedres i tot això... No, jo tampoc no la vull –va dir, i girà la insígnia amb cara de fàstic.

–Tira-la per la tassa del vàter –va dir Gunther.

I així ho feren. La primera volta que estiraren la cadena, la insígnia no va desaparèixer, però la segona va desaparèixer del tot, mentre sonava la campana que els convocava a dinar.

Mentre baixaven les escales, encara sentiren el piano, que va deixar de sonar quan Heimpi havia començat a servir els plats; de seguida es va obrir la porta del menjador i hi entrà la mare.

–Hola fills, hola Gunther –va saludar–. Com ha anat l'escola?

Tots començaren de seguida a contar-li coses i el menjador es va omplir de paraules i rialles. La mare sabia el nom de tots els professors i recordava totes les anècdotes que li contaven els xiquets. Per això, quan Max i Gunther li contaren que el professor de geografia s'havia enfadat molt, ella va dir:

–No m'estranya, si recordeu com el tractàreu la setmana passada!

I quan Anna li va dir que havien llegit la seua redacció a la classe, va comentar:

–És una gran notícia, perquè la senyora Schmidt no té costum de llegir els vostres textos en veu alta, veritat?

Quan la mare escoltava, sempre mirava atentament, concentrada, la persona que parlava. Quan parlava ella,

ho feia amb totes les ganes. La mare ho feia tot el doble de bé que les altres persones; fins i tot els seus ulls eren el doble de blaus que tots els ulls que havia vist Anna.

Ja havien arribat a les postres, que eren un gran pastís de poma, quan Berta, la criada, va entrar al menjador per comunicar a la mare que havien trucat per telèfon i per preguntar-li si calia molestar el seu marit.

–Quines hores de telefonar! –va dir la mare i va fer la cadira arrere amb tanta força que Heimpi la va haver d’agafar perquè no caiguera–. Que ningú toque la meua part de pastís! –va dir, i va eixir del menjador.

Quan se’n va anar, el menjador es va quedar molt silenciós, però Anna encara va sentir les passes apressades cap al telèfon i, al cap d’uns segons, unes passes encara més apressades que pujaven per l’escala, cap a l’habitació del pare.

–Com està el pare? –va preguntar, per trencar el silenci.

–Està millor –va dir Heimpi–. Ja no té tanta febre...

Anna es va menjar el pastís sense pressa. Max i Gunther se’n van posar tres vegades i quan acabaren, la mare encara no havia baixat. Era estrany, perquè el pastís de poma era el seu preferit.

Berta entrà al menjador i va començar a llevar taula i, mentrestant, Heimpi es va emportar els dos xiquets per veure què podien fer dels pantalons de Gunther.

–No val la pena cosir-los –va dir–. Si te’ls arregle, es tornaran a obrir així que respiren... Però en tinc uns

de Max que se li han quedat estrets i que segur que et vindran molt bé...

Anna s'havia quedat al menjador sense saber què fer. Havia ajudat Berta una miqueta: posava els plats bruts a la finestreta que donava a la cuina; després havien llevat les molles de pa que hi havia damunt la taula, amb un raspallet i, finalment, mentre les dues plegaven les tovalles de la taula, va recordar l'encàrrec que li havia fet la senyora Lambeck. Anna va esperar que Berta acabara de recollir les tovalles i va córrer cap a l'habitació de son pare. En arribar a la porta, va sentir la veu de sa mare.

–Papà –va dir Anna, en obrir la porta–, he vist la senyora Lambeck...

–Ara no, ara no! –va cridar sa mare–. Estem parlant!

Seia a la vora del llit i el pare recolzava l'esquena sobre els coixins, amb la cara una miqueta pàl·lida encara. Els dos semblaven preocupats.

–Però papà, és que m'ha dit que et diguera...

La mare d'Anna li va respondre molt enfadada:

–Per l'amor de Déu, Anna! T'he dit que ara no ens interessa això, estem parlant. Vés-te'n!

–Torna d'ací a uns minuts –li va dir son pare, més tranquil.

Anna va tancar la porta. Caram! No és que tinguera unes ganes boges de comentar amb son pare els bons desitjos de la senyora Lambeck, però no li va fer gens de gràcia que la ignoraren.

A l'habitació de jugar no hi havia ningú, però se sentien veus a fora. Probablement, Max i Gunther devien estar jugant al jardí però a Anna no li abellia eixir a jugar amb ells. Aleshores, va veure la seua motxilla penjada del respatler d'una cadira, en va traure la caixa de llapis de colors nous que s'havia comprat i va escampar tots els llapis damunt la taula. Hi havia un color rosa bonic i un color taronja que estava bastant bé, però els blaus eren els millors. N'hi havia tres colors diferents, tots molt brillants, i també un de color porpra. Anna va tenir una idea.

Últimament havia escrit uns quants poemes il·lustrats que havien tingut molt d'èxit, tant a l'escola com a casa. El primer era sobre un incendi, n'hi havia un altre sobre un terratrémol i un tercer que parlava d'un home que moria d'una manera horrible perquè l'havia maleït un rodamón. I si ara provava a escriure'n un sobre un naufragi? Hi havia moltes paraules que rimaven amb mar i persona rimava amb ona; a més, podria fer servir tots els colors blaus per a il·lustrar el poema. Va agafar un full de paper i es posà a la faena.

Aviat estava tan absorta en el seu treball que ni tan sols va notar com la foscor de l'hivern s'apoderava de l'habitació i es va sobresaltar quan Heimpi hi va entrar i va encendre el llum.

—He fet pastissos —va dir Heimpi—, vols ajudar-me a posar-los la cobertura?

–Puc anar un segon a ensenyar-li el poema a mon pare? –va preguntar Anna, i Heimpi li va dir que sí.

En aquesta ocasió, Anna va tocar primer a la porta i va esperar que son pare li donara permís per a entrar-hi.

–Passa.

El dormitori tenia un aspecte estrany, perquè només hi havia encés el llum de damunt la tauleta de nit i el llit de son pare semblava una illa de llum enmig de la foscor. A penes s’hi veia l’escriptori amb la màquina d’escriure i el munt de papers que, com quasi sempre, havien caigut a terra perquè ja no hi havia lloc damunt la taula. Com que el pare d’Anna escrivia sovint fins a molt tard i no volia molestar sa mare, havia posat el llit al seu estudi.

El pare no tenia bon aspecte i semblava evident que no estava millor. Seia damunt del llit sense fer res, mirant al davant amb una expressió seriosa al seu rostre prim, però en veure Anna va somriure. Anna li va mostrar el poema, son pare el va llegir dues vegades i li va dir que estava molt bé i que les il·lustracions també eren molt bones. Després, Anna li va contar la seua conversa amb la senyora Lambeck i els dos van riure. En veure que tenia millor aspecte, Anna li va preguntar:

–T’ha agradat de veritat el poema? –i quan son pare va dir que sí, ella hi va afegir–: I no creus que hauria de ser més alegre?

–Dona –va dir son pare–, un naufragi no és quasi mai un fet alegre...

–La meua professora, la senyora Schmidt, creu que hauria d'escriure sobre coses més alegres, com ara la primavera o les flors.

–I tu vols escriure sobre la primavera o les flors?

–No –va respondre Anna, una miqueta trista–. Per ara, només sóc capaç d'escriure sobre desastres.

Son pare va somriure tímidament i li va dir que, potser, escrivia condicionada pels temps que corrien.

–Vols dir –va preguntar Anna, emocionada– que està bé això d'escriure sobre desastres?

Son pare es va posar seriós de sobte.

–Per descomptat! –va dir–. Si tu vols escriure sobre desastres, així ho has de fer. No té sentit voler escriure sobre les coses que et diuen els altres. L'única forma d'escriure alguna cosa bona és tractar que t'agrada a tu mateixa.

Anna es va sentir tan animada per aquelles paraules que estava a punt de preguntar-li a son pare si creia que ella podria ser també famosa algun dia, però aleshores va sonar el telèfon que hi havia al costat del llit i els dos es van sorprendre.

A mesura que s'acostava l'auricular a l'orella, l'expressió tensa anava tornant a la cara de son pare i fins i tot la veu li va sonar d'una forma distinta; Anna va pensar que tot allò era molt estrany, mentre escoltava com son pare responia al telèfon:

–Sí, sí –deia, i alguna cosa més, a propòsit de Praga, que ja no li va interessar. Però la conversa va acabar de seguida.

—Ara ja te n’hauries d’anar —li va dir son pare, que havia aixecat els braços, disposat a abraçar-la, però els va abaixar de seguida—. No, no fóra cas que t’encomane la grip... —va dir.

Anna va ajudar Heimpi a cobrir els pastissos amb sucre i, després, ella, Max i Gunther se’ls menjaren tots, llevat de tres que Heimpi va posar dins d’una bossa de paper perquè Gunther els portara a sa mare. Heimpi també havia trobat més roba de Max que ja no li venia bé, de manera que Gunther va tornar a casa carregat amb un paquet ben gran.

Max i Anna passaren la resta de la vesprada jugant a diversos jocs. Els seus pares els havien regalat, per Nadal, uns jocs reunits i encara no els havia passat l’entusiasme dels primers dies. Hi havia jocs de dames, d’escacs, de l’oca, de l’escala, un dominó i sis jocs de cartes diferents, tots molt ben organitzats dins d’una sola caixa. Si et cansaves d’un joc, sempre podies jugar a un altre. Heimpi va seure amb ells a l’habitació dels jocs i fins i tot va jugar amb ells al parxís. L’hora de gitar-se va arribar sense que se n’adonaren.

L’endemà de matí, abans d’anar a l’escola, Anna va entrar de pressa a l’habitació de son pare per dir-li adéu. L’escriptori estava ordenat. El llit estava fet. Son pare se n’havia anat.